

MIGRATIONSINSTITUTET

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTTI

SISÄLLYS

Suomen Ruotsin—siirtolaisuuden
keräystyö käyntiin

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN
TOIMINTASUUNNITELMA 1.1.—
31.12.1977

TAPANI ALKULA

Suomesta eri maihin muuttaneiden
siirtolaisten eroista (English Sum-
mary)

ARJA MUNTER

Turkuun, Raumalle ja Uuteen-
kaupunkiin suuntautuneen työvoi-
man muuttoliikkeen rakenne, muu-
ton syyt ja muuttajien sopeutu-
minen

MATTS DUMELL

Parannusta vaalijärjestelyihin ulko-
mailla

JORMA POHJANPALO

Finnish Bicentennial Greeting

Siirtolaiset määrämaan mukaan

1911 — 1975

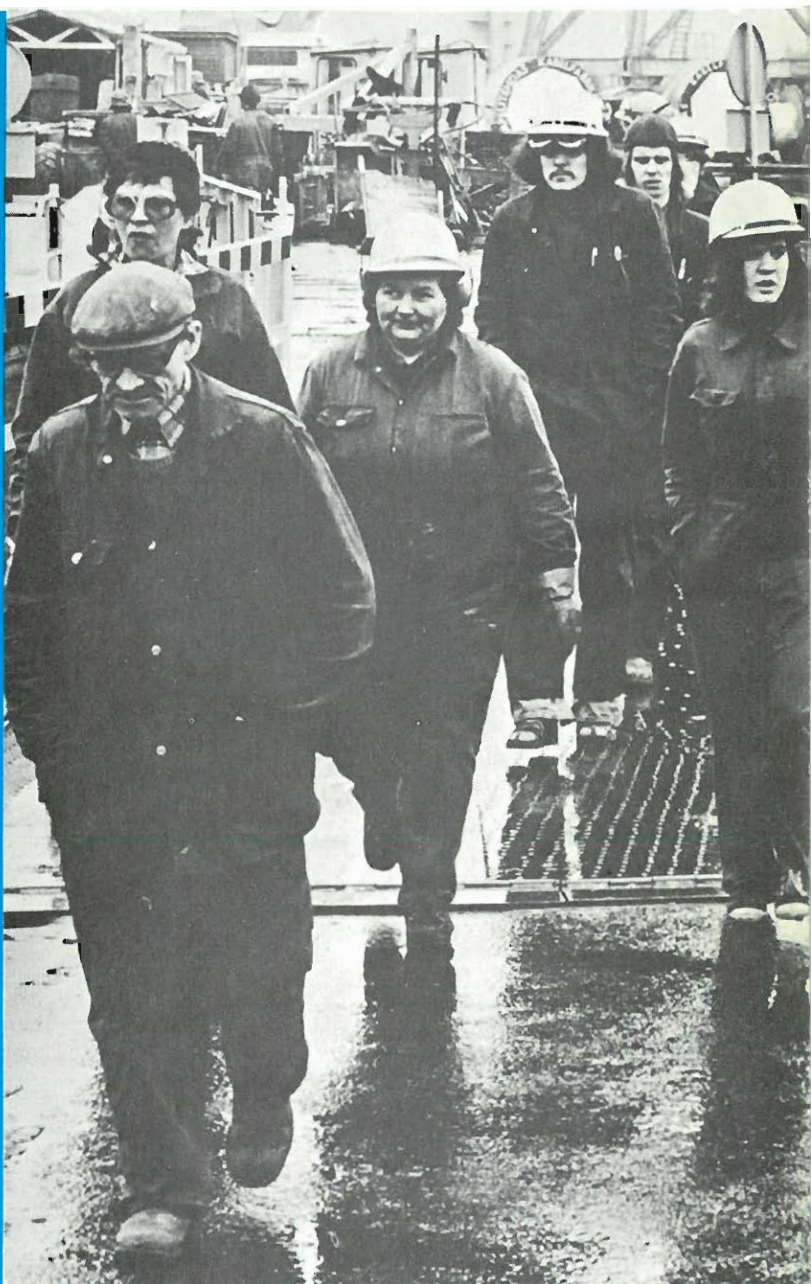
Emigranter enligt destinationsland
åren 1911 — 1975

Emigrants by country of desti-
nation 1911 — 1975

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN

VALOKUVANÄYTTELY

KIRJALLISUUS

SIIRTOLAISUUS MIGRATION

1976

4

SIIRTOLAISUUS—MIGRATION

Siirtolaisuusinstituutti-Migrationsinstitutet

Päätoimittaja

Editor Olavi Koivukangas

Toimituskunta:

Editorial committee:

Prof. Vilho Niitemaa, Turun yliopisto

Prof. Sune Jungar, Åbo Akademi

Prof. Terho Pulkkinen, Turun yliopisto

Aikakauslehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa
Tilauhinta on 12 mk/vuosi tai 15 Rkr,
irtonumero 3 mk.

Tilauksen voi suorittaa maksamalla 12 mk
Ps-tilille TU 495 90 - 3.

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTTI MIGRATIONSINSTITUTET

Kasarmialue, rak. 46.

20500 Turku 50

puh. 921 - 17 536

Henkilökunta:

Ph.D. Olavi Koivukangas, johtaja

HuK Maija-Liisa Kalhama, toimistos sihteeri

VTK Arja Munter

VTM Simo Toivonen

VTK Juhani Salmela - Mattila projekt.siht.

Valokuvaaja Kari Lehtinen

Valtuuskunnan puheenjohtaja:

Prof. Jorma Pohjanpalo

Hallituksen puheenjohtaja:

Prof. Vilho Niitemaa

Kansikuva: Siirtolaisuus Ruotsiin on liisääntymässä; v. 1976 nettotappion arvioidaan nousevan jopa yli 10 000 hengen, kun se vuonna 1975 oli 4434 henkeä.

SUOMEN RUOTSIN- SIIRTOLAI- SUUDEN TUTKIMUSMATERIAALIN KERÄYSTYÖ KÄYNTIIN

Suomalaisen siirtolaisuuden tutkimukses-
sa yksi pahiten laiminlyötyjä alueita on
Ruotsiin suuntautunut muuttoliike, erityi-
sesti historiallisena ilmiönä. Tehtävän kiireel-
lisyyden totesi Työvoimaministeriön siir-
tolaistutkimuksen projektipäällikkö fil.lis.
Altti Majava seuraavasti:

"... Suomessa harjoitetun siirtolaisuus-
tutkimuksen suurimmat aukot koskevat
tätä nykyä Ruotsiin ja muualle Euroop-
paan etenkin ennen vuotta 1945 tapahtu-
nutta siirtolaisuutta, johon liittyyvää aineis-
toa ei toistaiseksi ole mainittavasti kerätty.
Vaikka Ruotsiin muutto ei ennen toista
maailmansotaa ollut läheskään niin voima-
kasta kuin sen jälkeen, siihen liittyi tiet-
tyjä muistiinmerkitsemisen ja tutkimisen
arvoisia erityispiirteitä. Niinpä jonkin ver-
ran punaisten puolella olleita siirtyi Ruot-
siin vuoden 1918 tapahtumien johdosta ja
muutto ruotsinkielisiltä seuduilta oli verra-
ten vilkasta jo silloin. Monista silloiseen
siirtolaisuuteen liittyivistä seikoista on saa-
tavissa tietoa vain haastattelemalla ikään-
tyviä siirtolaisvanhuksia ja keräämällä heiltä
asiakirjoja ym. aineistoa. Vastaavanlaista
aineistonhankintaa on suoritettu menes-
tyksellisesti Pohjois-Amerikassa, ja nyt on
korkea aika koota vastaavaa, lähinnä Ruot-
siin ja Pohjois-Norjaan, suuntautunutta
maastamuuttoa koskevaa aineistoa ennen
kuin se on liian myöhäistä."

Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunta kä-
sitteli kokouksessaan 9.4.1976 materiaalin
keruun aloittamista Ruotsissa ja velvoitti
instituutin hallituksen ryhtymään toimen-
piteisiin asiassa. Instituutin hallitus päät-
ti järjestää 1.11.1976 Turussa neuvottelu-
kokouksen, johon osallistuivat seuraavat
henkilöt:

Toim.joht. Tauri Aaltio	Suomi-Seura r.y.
Lis. Aila Aune	Statens Invandrarverket, Ruotsi
Tied. siht. Ritva-Liisa Elomaa	Ulkoasiainministeriö
Joht. Ahti Fredriksson	Pohjola-Norden
Lis. Aulis Gröndahl	Socialpolitiska Institutionen, Åbo Akademi
Iris Heikkonen	Sosiologian laitos, Turun yliopisto
Arkistonhoit. Taina Herrala	Turun Maakunta-arkisto
FL Marjatta Hiisivaara-Hela	Suomen Akatemia, Humanistinen Toimikunta
Prof. Lars Hulden	Helsingin yliopisto
FK Sulo Huovinen	Ruotsalaissuomalainen kulttuurirahasto
Toim.siht. Maija-Liisa Kalhama	Siirtolaisuusinstituutti
FK Esko Kanninen	Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto
Toht. Olavi Koivukangas	Siirtolaisuusinstituutti
Vanh.hall.siht. Lauri Lehtonen	Opetusministeriö
Ark.neuvos Veikko Lützen	Valtionarkisto
Prof. Vilho Niitemaa	Siirtolaisuusinstituutti
Prof. Oscar Nikula	Åbo Akademi
VTK Juhani Salmela-Mattila	Siirtolaisuusinstituutti
Prof. Pertti Toukomaa	Joensuun korkeakoulu
Ylifakt. Arvo Yläräkkola	Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto

Neuvottelukokous kartoitti laajasti ongelmakenttää ja suositteli, että Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunta asettaisi tehtävää varten erillisen toimikunnan. Kokouksessaan 26.11.1976 valtuuskunta (instituutin

kuultua erityisesti Ruotsinsuomalaisten järjestäjien ja Ruotsin valtion edustajia) asetti seuraavan toimikunnan valmistelemaan ja kehittämään keräystyön aloittamista.

1. Prof. Vilho Niitemaa	Siirtolaisuusinstituutti	toimikunnan puheenjohtaja
2. Arkistonhoitaja Taina Herrala	Valtionarkisto	
3. VTK Marketta Rytönen	Työvoimaministeriö	
4. Opetusministeriön edust.		
5. Toht. Olavi Koivukangas	Siirtolaisuusinstituutti	toimikunnan sihteeri
6. Maaherra Ragnar Lassenanti (Varamies prof. Artturi Similä)	Suomi-Talo Säätiö, Tukholma	toimikunnan varapuheenjoht.
7. Ylifakt. Arvo Yläräkkola (Varamies FK Markku Peura)	Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto	
8. Kansliråd. Bert Isacsson	Arbetsmarknadsdepartement (Sverige)	
9. Lis. Aila Aune (Varamies byrådir. Ragnar Landen)	Ruotsin Maahanmuuttovirasto	
10 Maist. Sulo Huovinen	Ruotsalaissuomalainen Kulttuurirahasto ja suomalaisruotsalainen kielilautakunta.	

Toimikunnan ensimmäisessä kokouksessa Tukholmassa 13.12.1976 todettiin, että Suomi-talosta on saatavissa tulenkestävä arkistohuone sekä toimistotilat. Arkistohoitajan palkkaamiseksi päätettiin kääntyä Suomen opetusministeriön puoleen.

Muun rahoituksen saamiseksi käännetään Ruotsin siirtolaisasioita hoitavan ministerin Per Ahlmarkin puoleen helmikuun alussa, jolloin pidetään myös toimikunnan seuraava kokous Tukholmassa.

Siirtolaisuusinstituutin toiminta- suunnitelma 1.1. — 31.12. 1977

I Varsinainen toiminta

Siirtolaisuusinstituutin tarkoituksena on kehittää siirtolaisuuteen liittyvää tutkimustoimintaa julkaisemalla ja keräämällä siirtolaisuutta käsittelevää kirjallisuutta, keräämällä ja tallentamalla siirtolaisuuteen liittyvää tutkimusaineistoa, kehittämällä yhteistoimintaa korkeakoulujen ja muiden tutkimuslaitosten ja alan yhteisöjen kanssa, informoimalla ja harjoittamalla tietojen vaihtoa ja muuta tutkimusyhteistyötä erityisesti tutkimuslaitosten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Siirtolaisuusinstituutin henkilökuntaan on kuulunut kaksi vakinaista toimenhaltijaa sekä kaksi virastotyöntekijää. Tilapäistä työvoimaa (valokuvaaja, kielenkääntäjä) on käytetty tarpeen mukaan. Tehtäväkentän ollessa laaja-alaisen on toimistoapulaisten toimen perustaminen vuoden 1977 aikana tullut ilmeiseksi, koska toimiston jokapäiväisten rutiiniasioiden hoito (postitus, paketointi, konekirjoitus yms.) vievät liiaksi vakinaisen henkilökunnan aikaa.

II Informaatio- ja julkaisutoiminta

Keskeinen tehtäväkenttä on julkaisutoiminta. Sitä harjoitetaan hallituksen päätösten ja varojen mukaan. Sen puitteissa jatketaan *Siirtolaisuustutkimusten sarjaa*: A-suomeksi, B-ruotsiksi, C-englanniksi ilmeistyvät julkaisut.

1. *Siirtolaisuus-Migration* — aikakauslehti ilmestyy edelleen neljä kertaa vuodessa ja sisältää muuttoliikkeitä käsitteleviä artikkeleita, kirja-arvosteluja ja muuta informaatiota.

2. Vuoden 1976 loppupuolella kirjapainoon saadut Muuttoliikesymposium-kirja ja USA:n 200-vuotisjuhlaseminaarin julkaisu toimitetaan valmiiksi ja organisoidaan niiden jakelu.
3. Suomalaisen siirtolaisuuden bibliografia julkaistaan vuoden 1977 aikana ja pidetään siitä lähtien ajan tasalla.
4. Prof. Pertti Virtarannan amerikansuomalaisten kieltä käsittelevä tutkimus sekä muita julkaisuja toimitetaan varojen mukaan.
5. Siirtolaisuusinstituutin kirjastoa kehitetään hankkimalla muuttoliikkeitä koskevia julkaisuja ja muuta materiaalia tutkijoiden käyttöön. Muuttoliikkeitä käsitteleviä lehtileikkeitä kerätään yhteistyössä Väestöliiton kanssa.
6. USA:n 200vuotisjuhlaseminaariin kesäkuussa 1976 osallistuneiden historianopettajien taholta esitettiin toivomus suomalaista siirtolaisuutta käsittelevän diasarjan valmistamisesta. Pyritään valmistamaan diasarja mahdollisesti yhteistyössä kouluhallituksen kanssa.
7. Toimitetaan instituutin valmistama Suomalaista siirtolaisuutta Yhdysvaltoihin kuvaava valokuvanäyttely halukkaiden käyttöön.
8. Muu informaatio- ja julkaisutoiminta.

III Dokumentointi

Dokumentoidaan siirtolaisuuteen liittyvää aineistoa ja tehostetaan materiaalin keräämistä.

1. Talousarvioon varataan kokeilunomaisesti enintään 5 000 mk hallituksen päätöksen mukaisesti Yhdysvalloissa lähinnä Floridan suomalaisten keskuudessa toimittavaa keräystä varten.

2. Edistetään ruotsinsuomalaista siirtolaisuutta koskevan aineiston dokumentointia.
3. Valokuvakokoelman kehittämistä jatketaan.

IV Rakentamisen toimikunta

Siirtolaisuusinstituutin hallitus on kokouksessaan 24.5.1976 nimittänyt keskuudestaan rakentamisen toimikunnan, jonka ensisijaisena tehtävänä on huolehtia tontin varaamisesta instituutille kasarmialueelta. Asiasta on jo neuvoteltu Turun yliopiston rakentamisen neuvottelukunnan kanssa, joka suhtautui myönteisesti asiaan. Toimintavuoden aikana valmistetaan rekennuksen perustamis- ja esisuunnitelmat. Näiden töiden valmistelijaksi ja rakentamisen toimikunnan projektsihteeriksi hallitus on valinnut VTK Juhani Salmela-Mattilan.

V Kongressitoiminta

Esitetään, että v. 1977 ei järjestetä kongresseja, vaan saatetaan loppuun Muuttoliikesymposiumista ja USA:n 200-vuotisjuhlaseminaarista toimitettavat julkaisut. Kuitenkin suoritetaan alustavia valmisteluja mahdollisesti v. 1978 pidettävää tilaisuutta varten. Aiheena voisi olla muuttoliikkeiden

futurologia, ruotsinsuomalaiset, kanadansuomalaiset tms. Pyritään myös yhteistyöhön neuvostoliittolaisten tutkijoiden kanssa lähinnä Neuvostoliittoinstituutin välityksellä mahdollisesti myöhemmin järjestettävää seminaaria silmällä pitäen.

VI Kansainvälinen yhteistoiminta

Kansainvälistä yhteistyötä kehitetään siirtolaisuuteen ja sen tutkimukseen liittyvissä asioissa.

1. Minnesotan yliopiston Siirtolaistutkimuskeskuksen kanssa solmitun yhteistyösopimuksen pohjalta pyritään kehittämään edelleen valtameren takaista yhteistyötä.
2. Jatketaan USA:n 200-vuotisjuhlakirjan ym. julkaisujen markkinointia Amerikassa ja muualla.
3. Pyritään yhteistyöhön vastaavien laitosten kanssa Kanadassa.
4. Pohjoismainen yhteistyö konkretisoituu ensisijaisesti ruotsinsuomalaisen siirtolaisuuden dokumentointiin, mikä suoritetaan yhteistyössä ruotsinsuomalaisten järjestöjen ja muiden asiasta kiinnostuneiden laitosten kanssa.
5. Muu kansainvälinen yhteistyö.

Suomesta eri maihin muuttaneiden siirtolaisten eroista

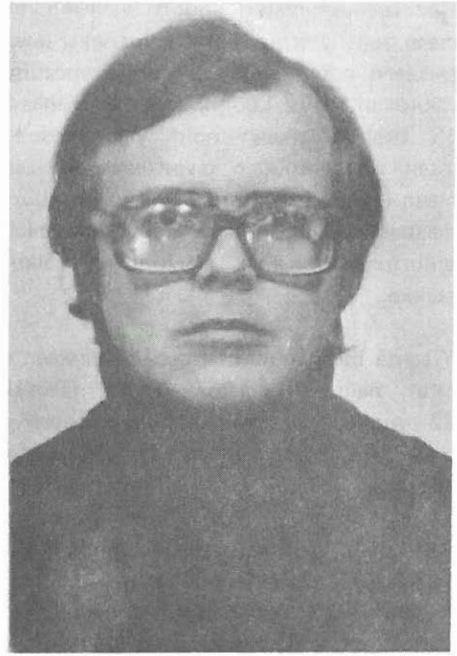
TAPANI ALKULA
VTK

Seuraava perustuu kirjoittajan Helsingin yliopiston sosiologian laitoksella tekemään pro gradutyöhön Suomesta eri maihin muuttavien siirtolaisten erot (1975).

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata Suomesta eri maihin muuttavien siirtolaisten sosiaalista taustaa ja tehdä löydettäviä eroja ymmärrettäväksi liittämällä muutto-prosessi Suomen ja siirtolaisten kohdemaiden yhteiskunnallisiin oloihin ja niiden muutoksiin.

Pidemmältä ajalta hankittiin tietoa muuttamista keskeisistä asioista kuten siirtolaisuuden määrän vaihtelusta ja muuttajien ammattirekenteesta tarkastelemalla kuusikymmenluvun ja seitsenkymmenluvun alun siirtolaisuustilastoja. Toisaalta pyrittiin syventämään saatua kuvaa haastatteleamalla kesä-joulukuussa 1972 Ruotsiin muuttaneita ja Australiaan tai Kanadaan siirtolaisuusmaahan hakeneita postikyselyin.

Lähtökohtana oli, että Pohjoismaiden ulkopuolelle suuntautuva siirtolaisuus määräytyy suureksi osaksi vastaanottajamaiden siirtolaisuuspolitiikan mukaan edellyttäen että muuttoon halukkaita yleensä on olemassa. Työlupa tai viisumi on vastaanottajamaiden keino, jolla tulijoiden määrälle voidaan asettaa yläraja ja jolla maahanmuuttajia

valikoidaan. Näin ollen *muuton institutionaalisten olosuhteiden selvittely* oli osa tutkimusta. Toisaalta muuttoliikkeen laajuuden vaihtelut haluttiin kytkeä keskeisiin työvoimapolitiittisiin *taloudellisiin muutuksiin*, työttömyyteen ja elinkeinorekenteen muutoksiin. Siirtolaisten *valikoimista* selviteltiin lähinnä vertailemalla eri maihin muuttavia ryhmiä keskenään. Vertailut paikalleen jäävään väestöön olivat mahdollisia vain erittäin rajoitetusti.

TUTKIMUKSEEN SISÄLTyneiden MAIDEN SIIRTOLAIUUSPOLIITIKASTA

Australia

Australiassa siirtolaisuus nousi tärkeäksi poliittiseksi puheenaiheeksi toisen maailmansodan jälkeen. Hallitus katsoi, että maan väestö oli luonnonvaroihin ja taloudellisiin kehitysmahdollisuuksiin nähden liian pieni.

Siirtolaisuusministeri ehdotti v. 1945, että maan tulisi asettaa väestöpoliittiseksi tavoitteekseen noin kahden prosentin vuotuinen väkiluvun lisäys. Luonnollinen väestönkasvu oli tuohon aikaan noin yksi prosentti, joten siirtolaisuuden tavoitteeksi jäi lisätä maan väestöä *prosentti vuodessa*. Luotu maahanmuuttopolitiikka säilyi paljonkaan muuttumatta aina 1970-luvun alkuun saakka.

Yleensä maahanmuuttajia ei kuitenkaan ole ollut haluttua määrää. Sodan jälkeisinä 22 vuotena nettosiirtolaisuus kohosi yhteen prosenttiin tai sen yli vain kuutena vuotena.

Australian hallitus vaihtui vuoden 1972 vaaleissa. Työväenpuolue julkaisi huhtikuussa 1973 uuden siirtolaisuuspolitiikan periaatteet julistuksessa, jossa luovuttiin yhden prosentin vuotuisen nettosiirtolaisuuden tavoitteesta. Huomiota kiinnitettiin entistä enemmän työllisyyden ja maahanmuuton yhteyksiin. Koska muutos ei ehtinyt voimaan tutkimusajankohtana, tässä ei puuttua siihen lähemmin.

Kanada

Kanada ei ole asettanut määrällistä maahanmuuttotavoitetta. Koko sodanjälkeisen ajan on huomiota kiinnitetty *siirtolaisuuden ja talouden suhdanteiden yhteyksiin*.

Kanadaan muuttoa haluavat jaetaan kolmeen ryhmään, itsenäisiin, joiden tulee täyttää hyväksymiskriteerit, nimettyihin (nominated), he ovat Kanadassa jo asuvien sukulaisia ja heidän valintakriteerinsä ovat lievämpiä kuin itsenäisten pyrkijöiden, sekä kustannettuihin (sponsored), jotka ovat Kanadassa asuvien lähisukulaisia, heidän valintakriteerinsä ovat kaikkein lievimmät.

Siirtolaisuusviisumia haluavat luokitellaan erityisen pistelaskujärjestelmän mukaan. Koulutuksesta- ammatillinen koulutus mukaan luettuna hakija voi saada enintään 20

pistettä. Ammattitaito antaa yhdestä kymmeneen pistettä. Ammatin työvoimaan Kanadassa kohdistuva kysyntä tuo enintään 15 pistettä. Jos kysyntäpisteet jäävät nol- laan, ehdokasta ei hyväksytä, ellei hänellä ole työpaikkaa järjestettynä tai ellei hän kuulu johonkin erittäin tärkeänä pidettyyn ammattiin. Lisäksi itsenäinen hakija voi saada järjestetystä työpaikasta kymmenen lisäpistettä. Viidentenä työmarkkinoihin liit- tyvänä arviointiperusteena on alueellinen työvoiman kysyntä. Alle 35-vuotiaille annea- taan kymmenen pistettä. Kutakin 35 v. ylittävältä ikävuodelta vähennetään yksi piste. Kustannettuihin siirtolaisiin pistelas- kumenettelyä ei kuitenkaan sovelleta.

Yhdysvallat

Yhdysvallat rajoitti maahanmuuttoa jo vuon- na 1920. Silloin luotiin maakohtainen (aluksi vain itäisen pallonpuoliskon val- tioita koskeva) siirtolaisten *kiintiöjärjes- telmä*. Kiintiöiden suuruus on vaihdellut mutta periaate on säilynyt. Rajoitusten puitteissa siirtolaiset valitaan siten, että perheiden yhdistymistä suositaan ja että tulijoilla on "taitoja ja lahjoja, joita Yhdys- valloissa tarvitaan".

Ruotsi ja Suomi

Heinäkuun 1. 1954 astui voimaan Ruot- sin, Norjan, Tanskan ja Suomen *sopimus yhteisistä työmarkkinoista*. Samaan aikaan toteutui Pohjoismaiden kansalaisten passi- ja oleskelulupavapaus (vuodesta 1943 muiden Pohjoismaiden kansalaiset eivät olleet tar- vinneet työlupaa Ruotsissa). Toukokuussa 1958 Pohjoismaista muodostettiin muitakin kuin maiden kansalaisia koskeva yhteinen passintarkastusalue, johon Islanti liittyi vuoden 1966 alusta.

Suomen valtio ei ole harjoittanut varsinaista siirtolaisuuspolitiikkaa. Se ei ole sanotta- vasti yrittänyt estää tai tukea maastamuut- toa. Poliittiset toimenpiteet ovat tietysti vaikuttaneet siirtolaisuuteen mutta maasta-

muuttoa ei ole käytetty päätöksenteon perusteluna. Mainittu pohjoismainen työmarkkinasopimus on selvän poikkeus säännöstä. Tilanne muuttui hieman 1960-luvun lopussa, jolloin voimakkaan maastamuuton haitalliset vaikutukset tulivat selvästi esiin. Tällöin käynnistettiin laaja tutkimustoiminta siirtolaisuuden syiden ja seurausten selvittämiseksi. Seitsenkymmenluvun alussa tehtiin aloitteita, joiden tarkoituksena oli mm. tiedottamista tehokkaalla ja asuntopoliittisin toimenpitein vaikuttaa Ruotsiin muuttoa vähentävästi.

Huhtikuussa 1973 Suomen ja Ruotsin työvoimaviranomaiset allekirjoittivat sopimuksen, jossa edellytetään ruotsalaisten työnantajien ottavan palvelukseensa vain viralliseen työnvälitykseen yhteydessä olleita suomalaisia. Ruotsin työnantajapuolen edustaja korosti kuitenkin välittömästi, että sopimus on vapaaehtoinen eikä velvoita työnantajia.

1. Määrälliset vaihtelut

Sadan viime vuoden aikana Suomesta on siirtynyt ulkomaille noin 800 000 henkilöä. Palanneita tai muuten Suomeen muutaneita on samana aikana ollut noin 370 000. Voimakkaimmillaan muuttotappio oli vuonna 1969 lähinnä Ruotsiin muuton johdosta, lähteneitä oli 32 600 enemmän kuin tulleita. Tästä siirtolaisuudesta ei ole syytä puhua kovinkaan yhtenäisenä liikkeenä. Esimerkiksi Ruotsiin muuton ja muun siirtolaisuuden vuosien 1951–1970 volyymin aikasarjojen korrelaatio on vähäinen ja sitä paitsi negatiivinen (–0.20). Tällainen laskelma ei tietysti sulje pois mahdollisuutta, että muuttoliikettä aiheuttava tekijä, esim. työttömyys vaikuttaisi voimakkaasti kaikkien eri maihin suuntautuvien liikkeiden huippuajoina mutta vastaanottajamaiden toimenpiteet estäisivät eri maihin suuntautuvan muuton paisumisen samanaikaisesti. Muun muassa tähän kysymykseen haetaan vastausta seuraavassa maakohtaisessa lyhyessä katsauksessa.

1.1. Australia

Suomalaisperäistä väestöä lienee Australiassa noin 15 000–20 000 henkeä. Muutto Suomesta Australiaan on ollut vilkkaimmillaan 1950– ja 1960-lukujen lopussa. Olavi Koivukankaan mukaan Suomen työttömyys on ollut molempina huippukausina tärkein muuttoon vaikuttanut tekijä. Lisäksi hän mainitsee Australian valtion matka-avustukset, jotka ovat mahdollistaneet vaikeassakin taloudellisessa asemassa olevien muuton (Koivukangas 1973, s. 254).

Suomesta Australiaan suuntautunut siirtolaisuus vaihtelikin vuosina 1960–1970 selvästi *Suomen työttömyyden mukaan*. Ajan aikasarjoista laskettu vuodella viivästetty korrelaatio Suomen työttömyysasteen ja Australiaan muuton välillä oli 0.81 ja selityksaste siten yli 65 prosenttia. Samana aikana Australian työttömyysasteen ja Suomesta Australiaan suuntautuneen siirtolaisuuden korrelaatio oli hieman yllättäen positiivinen. Tosin vuodella viivästetyn korrelaation suuruus ei kohonnut 0.59:ää korkeammaksi ($r^2 = 0.35\%$).

Positiivinen korrelaatio viittaisi mahdollisuuteen, että Australia on pyrkinyt täyttämään määrällisen siirtolaisuustavoitteensa käyttämällä hyväksi lähtömaan huonoista taloudellisista suhdanteista johtunutta kasvaneutta maastamuuttohalukkuutta siitä huolimatta, että myös Australian korkean työttömyyden kaudet ovat sattuneet samoiksi ajoiksi. Sama tuntuu pätevän laajemmaltikin, sillä Australian työttömyysasteen ja koko maahanmuuton välinen vuodella viivästetty korrelaatio vuosina 1961–1971 oli 0.81. Tulosten tulkinnassa on syytä muistaa, että sekä Australian kokonaismaahanmuutto että työttömyys ovat 60-luvulla vaihdelleet melko ahtaissa rajoissa. Kahden melko tasaisen aikasarjan yhteys ei siten ehkä ole tulkinnallisesti niin dramaattinen kuin pelkkä korrelaatiokerroin antaisi aiheen olettaa.

Maahanmuuton voimistumisella työttömyyskausien yhteydessä ei ole ollut siirtolaisuustasetta parantavaa vaikutusta. Taloudelliset laskusuhdanteet ovat samalla lisänneet Australian maastamuuttoa niin että vuosina 1964–1972 Australian työttömyyden ja nettosiirtolaisuusasteen korrelaatio oli -0.92

Tässä esitetty ajatusmalli tuskin pätee enään. Kuten edellä mainittiin, Australia on luopunut määrällisestä siirtolaisuustavoitteestaan, vähentänyt maahanmuuton kokonaismäärää ja alkanut kiinnittää aikaisempaa voimakkaammin huomiota työllisyyden ja maahanmuuton sekä tulijoiden Australiassa pysymisen yhteyksiin.

1.2. Kanada

Vuosina 1961–1970 Suomesta muutti Kanadaan 4857 siirtolaista. Aiemmin esitettyjen tiukkojen siirtolaisten valintakriteereiden valossa ei tunnu yllättävältä, että *Kanadan työttömyys* osoittautui Suomen työttömyyttä *tärkeämmäksi muuton määrään vaikuttavaksi tekijäksi*.

Korkein korrelaatio Kanadan työttömyyden ja Suomesta tapahtuvan maahanmuuton välille saatiin käyttämällä kahden vuoden viivettä. Vuosien 1963–1973 aikasarjojen korrelaatio oli tällöin -0.89 ($r^2 = 0.78$).

Suomen työttömyys ei ollut kovinkaan hyvä selittäjä. Korkein korrelaatio syntyi ilman viivettä ($r=0.48$, $r^2 = 0.23$).

Kanadan työttömyysasteen ja koko maahanmuuton korrelaatio sai korkeimman arvonsa (-0.75) yhden vuoden viivettä käyttäen. Ilmeisesti kokonaissiirtolaisuuden riippuvuus työttömyydestä kasvaa nyt kun Kanada on vuonna 1967 rajoittanut 'kustannettujen siirtolaisten' (ks. politiikkaosa) maahanpääsyä. Näiden maahanmuutto on ilmeisesti ollut vähiten riippuvaa taloudellisista suhdanteista.

1.3. Yhdysvallat

Suomessa syntyneitä siirtolaisia muutti Yhdysvaltoihin v. 1951–1960 6 678 ja 1961–1970 5 797. Osa näistä saapui epäsuorasti, ilmeisesti lähinnä Kanadan kautta, sillä vastaavina aikoina ennen muuttoa pysyvästi Suomessa asuneita oli 4 925 ja 4 192.

Aineellisen elintason erot olisivat ilmeisesti volyymin selittämisessä. Niin Suomen kuin Yhdysvaltojen työttömyyden ja maiden välisen muuttoliikkeen korrelaatio jäi pieneksi (hiukan yli 0.20 kummassakin tapauksessa).

Suomesta Yhdysvaltoihin muuttajat olivat ilmeisesti pääasiassa pitkälle koulutettuja ammattitaitoisia toimihenkilöitä (vrt. ammattijakaumaa myöhemmin tässä kirjoituksessa), joiden alojen työllisyystilanteella on suhteellisen vähän painoa kokonaistyöttömyyslukuja laskettaessa. Niin sanottujen 'valkokaulusammattien' työttömyysaste oli Yhdysvalloissa vuosien 1960 ja 1973 välillä keskimäärin 2.7 prosenttia kun 'sinikaulusammattien' vastaava luku nousi 5.8 prosenttiin.

Kysyntää lisäksi osaltaan tertiärielinkeinojen nopea laajeneminen: 1960-luvun aikana Yhdysvaltojen tertiärielinkeinoissa työskentelevän työvoiman osuus koko työvoimasta nousi 46 %:sta 55 %:iin.

1.4. Pohjoismaat

Pohjoismaihin on muodostunut käytännössä institutionaalisista rajoituksista vapaa yhtenäinen työmarkkinavyöhyke. Seurauksena on ollut työvoiman alueellisen liikkuvuuden lisääntyminen, suomalaisen työvoiman muuttaminen Ruotsin työvoimapolusta kärsiville markkinoille.

Ei ole yllättävää, että maiden välinen *muuttoliike reagoi herkästi suhdannevaihteluihin*. Vuosien 1957–1972 aikasarjoista saadussa aineistossa Suomen ja Ruotsin työttömyysasteet selittivät 85 prosenttia Suomesta Ruotsiin muutosta ¹.

1.5. Muu maailma

Australian, Kanadan, Yhdysvaltojen ja Pohjoismaiden ulkopuolelle suuntautuva siirtolaisuus on niin vähäistä ja jakautuu niin monen maan osalle, että sitä ei juuri kannata tilastollisilla menetelmillä analysoida. Muuttajien määrä on vuosittain vaihdellut kuusikymmenluvulla ja seitsenkymmenluvun alussa hieman yli sadasta vajaan sataan.

Ronald Wiman on tutkinut yksityiskohdaisesti Suomen ja Ruotsin välistä muuttoliikettä. Hänen lukuisista regressiomalleistaan eräs selittää 94 prosenttia Suomen nettomuutosta Ruotsiin. "Nettomuutosta Ruotsiin. "Nettomuutosta on sitä voimakkaampaa, mitä enemmän Ruotsissa on avoimia työpaikkoja, mitä suurempi on Suomen työttömyys, sekä mitä nopeammin reaalitytulot Ruotsissa kasvavat suhteessa Suomeen (Wiman 1975, s. 118).

SUOMALAISTEN SIIRTOLAISTEN AMMATTI VUOSINA 1965–1973 TILASTOJEN VALOSSA

Siirtolaisten ammattien vertailu jouduttiin suorittamaan epäluotettavien suomalaisten tilastojen perusteella koska kaikkien tulo maiden tilastoissa ei ollut luokiteltu muuttajia ammatin mukaan. Suomen tilastojen puutteellisuudesta johtuen ei ole kiinnitetty huomiota ryhmien absoluuttiseen suuruuteen vaan pikemminkin ryhmien suhteellisiin osuuksiin ja niiden muutoksiin.

Australian ja Uuden Seelannin luvut esiintyvät seuraavassa yhdessä koska Australian edustustot hoitavat myös Uuden Seelannin siirtolaisväilyksen Suomessa. Uuteen Seelantiin muuttaneiden määrä on korkeintaan noin 2 prosenttia Australian siirtolaisten määrästä.

Australiaan ja Uuteen Seelantiin muuttaneista on useimpina vuosina *yli puolet ollut teollisuustyöntekijöitä*. Maa- ja metsätalouden sekä kaivosteollisuuden työntekijöiden osuus on hieman laskenut ja päätyntyn jakson lopussa yhden prosentin tienoille. Muiden ryhmien osuudet vaihtelevat säännöttömästi.

Australian tertiärielinkeinojen sektorin laajeneminen ei heijastu Suomen siirtolaisuuden rakenteeseen. Suomessa on samanaikaisesti ollut käynnissä vastaavanlainen palveluelinkeinojen laajeneminen. Ryhmän työntekijöillä on ollut kotimaassakin kysyntää paremmin kuin muiden alojen ammattien edustajilla. Tällaisessa tilanteessa tulisivat lähinnä elintasoerot kysymykseen muuton syynä. Australialla on ollut kilpailijoinaan Ruotsi, Kanada ja Yhdysvallat, joihin palveluammattien edustajia on siirtynyt runsaammin.

Kanadaan muuttaneista teollisuustyöntekijät muodostavat myös suurimman ryhmän, joka kuitenkin on vain 31–46 prosenttia kaikista muuttaneista. Osuus on lisäksi hiukan laskenut samalla kun teknisten, yhteiskuntatieteellisten ja humanististen pitkää koulutusta vaativien ammattien ja *palveluammattien osuus on noussut*. Maa- ja metsätalouden osuus on korkeimmillaan jopa 17 prosenttia mutta laskee jakson loppuun mennessä kuuteen prosenttiin.

Nämä muutokset voi tulkita heijastuksiksi Kanadan pyrkimyksistä kytkeä maahanmuutto entistä tiukemmin työvoiman kysynnän tarpeisiin teollisuus- ja alkutuotannon ammattien osuuden työvoimasta laskiessa.

Yhdysvaltoihin siirtyneissä oli teknisiin, luonnontieteellisiin, humanistisiin ja taiteellisiin ammatteihin kuuluvia enemmän kuin muissa ryhmissä. Näiden ammattien osuus nousee jakson alun yli 20 %:sta lopun yli kolmennekseen. Mainittujen alojen osuus yhdessä hallinnollisten, tilinpidollisten ja konttoriteknillisten ammattien sekä kaupallisten ja palveluammattien kanssa on jakson alussa 38 % ja lopussa 60 % kaikista muuttaneista. Toinen muista maista poikkeava piirre on teollisuustyöntekijöiden vähäinen osuus, aluksi noin 20 % ja jakson lopussa alle 10 %. Alkutuotannon osuus pysyttelee alle 10 prosentin lukemissa.

Pohjoismaisen muuttoliikkeen ammattirakenteesta ei ole 1960-luvulta tilastotietoja saatavissa. Jo aiemmin mainitussa Wimanin tutkimuksessa todettiin vuosien 1960 ja 1971 välillä Suomesta Ruotsiin muuttaneista alkutuotannon piirissä työskennelleen keskimäärin 15 %, teollisuudessa 42 %, rakennustoiminnassa 9 ja palveluelinkeinoissa 34 %. Suhdannevaihtelut ovat olleet voimakkaita: esimerkiksi teollisuustyöväestön osuus on ollut pienimmillään 29 prosenttia v. 1968 ja korkeimmillaan vain kahta vuotta aikaisemmin 55 prosenttia (Wiman 1975, s. 129).

KYSELYOSA

Vuoden 1971 suomalaisten siirtolaisuustilastojen perusteella valittiin kyselytutkimuksen vastaajiksi Ruotsiin, Australiaan ja Kanadaan muuttajat. Kesä–joulukuussa 1972 Ruotsiin muuttaneista ja samana aikana Australiaan tai Kanadaan siirtolaisuusviisumia hakeneista valittiin otos, jolle lähetettiin postikysely.

Seuraavassa esitetään muutamia keskeisimpiä tuloksia, joita eri ryhmien vertailussa löydettiin. Suunnittelua ohjannut teoria, siitä johdettujen hypoteesien testaus ja

suurin osa tuloksista on pakko jättää tämän esityksen ulkopuolelle. Aineiston suppeudesta johtuen tuloksia ei pitäisi yleistää eikä ulottaa ajallisesti tutkimusjakson ulkopuolelle. Tulokset on nähtävä lähinnä viitteellisinä, suuntaviivoja luovina ja uusia kysymyksiä herättävinä.

RYHMIEN EROT

Ikä

Eri tutkimuksissa tehty luotettavin ja universaalein yleistys on ollut siirtolaisten ikää koskeva: siirtolaisten valtaosa on ollut alle kahdestakymmenestä vähän yli kolmeenkymmeneen vuotta vanhoja. Myös tässä tapauksessa kyselyyn vastanneista *yli puolet oli alle 25-vuotiaita ja 90 prosenttia alle 35-vuotiaita*. 20–24-vuotiaisiin kuului kolmannes kaikista vastanneista.

Kyselylomakkeen vastaanottaneet olivat kaikki yli 15-vuotiaita. Vastanneiden Ruotsiin muuttaneiden keski-ikä oli 25 vuotta, Australiaan viisumia hakeneiden 27 ja Kanadaan pyrkineiden hiukan alle 28 vuotta. Kanadaan ja Australiaan muuttoa suunnitelleista suurin viisivuotisuusryhmä oli 25–29-vuotiaat, Ruotsiin muuttaneista 20–24-vuotiaat.

Muuttomotiivi

Kyselyosassa selviteltiin yksilötason muuttomotiivia. Vastajat ilmoittivat, mistä syystä he olivat päättäneet lähteä siirtolaisiksi. Tällainen vastaus ei tietystikään tyhjentävästi selvitä muuton syytä. Syyksi ilmoitettu seikka voi olla vain tekijä, joka laukaisee pitkään vallinneen muuttopaineen, saa aikaan kauan kypsyneen muuttopäätöksen tai ehkäpä vain ratkaisee muuton ajankohdan.

Taulukko 1: Kyselyyn vastanneiden muuttopäätöksen syy oman ilmoituksen mukaan

maa	muuton syy :						(N)
	työttö- myys	taloud. syyt	sosiaal. syyt	henk. koht. syyt	sukul. suht.	yht.	

Ruotsi	30	25	15	17	13	100	(126)
Australia	13	23	18	40	6	100	(47)
Kanada	3	20	9	51	17	100	(35)

Yhteensä	22	24	14	28	12	100	(208)

Työttömyyteen sisältyy myös työpaikan epävarmuus ja työttömyyden uhka. Taloudellisiin syihin on luettu lähtö- ja tulo- maan palkkatason tai aineellisen elintason erot (hinnat, verotus, ym.). Sosiaalisiiin syihin kuuluvat sosiaaliturvajärjestelmän erot sekä ennen kaikkea asunnonsaantimahdollisuuksien erot. Henkilökohtaisiin syihin on katsottu kuuluvan yhteiskunnasta ja sen ominaisuuksista riippumattomat tekijät kuten naimisiinmeno, halu oppia kieltä tai seikkailunhalu. Sukulaisuussuhteet on merkitty niiden muuton syyksi, jotka ovat ilmoittaneet muuttavansa päästäkseen jonkun aikaisemmin muuttaneen sukulaisen- sa luo.

Ruotsiin muuttaneilla työttömyys tai sen uhka oli yleisimmin mainittu muuton syy (30 %). Australian ja Kanadan ryhmissä vastaavat luvut olivat 13 ja 3 prosenttia. Ilmeisesti Australiaan ja etenkin Kanadaan muutto ei yleensä tule kysymykseen työllisyysongelman ratkaisuna. Halukkuus odottaa viisumipäätöstä edellyttää työttömältä jonkinlaista taloudellista turvallisuutta. Ruotsiin muutto on nopeampi tapa saada työtä ulkomailta. Australian matka-avustukset lienevät nostaneet jonkin verran työttömyyden osuutta Australiaan muuton syynä.

Työttömänä kyselyä edeltäneenä vuonna oli ollut Ruotsiin muuttaneista 46 %, Australiaan pyrkineistä 27 % ja Kanadan viisumia hakeneista 25 % oman ilmoituksensa mukaan. Kaikissa ryhmissä työttömyysko- kemus on siis yleisempi kuin työttömyys

ilmoitettuna muuton syynä. Epävarmuus työmahdollisuuksien jatkumisesta on tällöin nähtävä muuttoalttiutta luovana tekijänä, joka elintasoerojen tai muiden syiden lisäksi on voinut vaikuttaa muuttopäätöksen syntyyn.

Ryhmät eroavat selvästi toisistaan taloudellisten muuttosyiden yleisyyden suhteen. Laajassa mielessä taloudellisista syistä (työllisyys, elintasoerot, sosiaaliset erot) haki Kanadan viisumia 32 %, Australiaan pyrkineistä näihin ryhmiin kuului 54 % ja Ruotsiin muuttaneista 70 %. Toisaalta *henkilökohtaiset syyt* (henk. koht. ja sukulaisuussuhteet taulukossa 1) *ovat huomattavasti yleisempiä Kanadaan (68 %) ja Australiaan (46 %) pyrkimisen kuin Ruotsiin muuton (30 %) syistä.*

Koulutus

Ruotsiin muuttaneet olivat saaneet muita ryhmiä vähemmän koulutusta. Yli puolet (56 %) Ruotsiin muuttaneista oli käynyt pelkästään kansakoulun, Australiaan aikovista tähän ryhmään kuului 23 % ja Kanadaan haluavista 15 %. Ylioppilaita tai sitä enemmän koulutusta saaneita oli Ruotsiin muuttaneissa 11 %, Australian ryhmässä 12 % ja Kanadaan pyrkineissä 21 %.

Ryhmät eroavat toisistaan selvemmin jos tarkastellaan ammattikoulutuksen eroja.

Taulukko 2: Kyselyyn vastanneet ammattikoulutuksen mukaan

määrämaa	ammatti- koulutus	ei ole saanut	on saanut	yht.	(N)
Ruotsi		74	26	100	(130)
Australia		39	61	100	(48)
Kanada		36	64	100	(39)
Yhteensä		60	40	100	(217)

Ruotsiin muuttaneista 74 % ei ollut saanut ammatillista koulutusta, toisin sanoen oli käynyt vain yleissivistävää koulua— kansakoulua, keskikoulua tai suorittanut ylioppilastutkinnon. Sen sijaan Australiaan ja Kanadaan pyrkijöistä vajaa 40 % oli ilman ammattikoulutusta.

Lähtöpaikkakunta

Ruotsiin lähtö oli keskittynyt Pohjois-Suomeen muuta siirtolaisuutta voimakkaammin. Ruotsiin muuttaneista tuli 18 % Oulun ja 21 % Lapin läänistä, Australian

ryhmässä vastaavat luvut olivat 6 % ja 2 %. Kanadaan pyrkijöistä kukaan ei ollut kahden pohjoisimman läänin alueelta. Uudenmaan läänistä lähteneiden osuus oli suuri joka ryhmässä. Ruotsiin muuttaneista 19 %, Australiaan haluavista 46 % ja Kanadaan tahtovista 41 % oli Uudenmaan läänin alueelta. Kanadaan ja Australiaan pyrkijöistä vain pieni osa oli Uudenmaan, Turun ja Porin, Hämeen ja Vaasan läänin ulkopuolelta. (Kanadaan pyrkijöistä 13 %, Australiaan haluavista hieman enemmän, 30 %)

Taulukko 3: Kyselyyn vastanneet Suomen asuinpaikan kuntamuodon mukaan

määrämaa	asuinpaikka	maaseutu	kaupunki tai kauppala	yht.	(N)
Ruotsi		54	46	100	(130)
Australia		23	77	100	(47)
Kanada		23	77	100	(39)
Yhteensä		41	59	100	(217)

Ruotsiin muuttaneista hiukan yli puolet oli maaseudulta, Kanadaan tai Australiaan viisumia hakeneista vajaa neljännes.

Jos lasketaan taulukossa 3 esitetyllä tavalla lääneittäin jakaantuneen väestön kaupungeissa asuvien suhteelliset osuudet painottamalla kustakin lääneistä eri maihin muuttavien lukumäärä saman läänin kaupungeissa asuvan väestön suhteellisella määrällä, saadaan Ruotsiin muuttaneiden ryh-

mässä maaseudulta tulevien osuudeksi 54 %, Australiaan viisumia hakeneiden ryhmässä 41 % ja Kanadaan pyrkijöiden joukossa 40 %. Ruotsiin muuttajat valikoituvat siis kylläkin alueella yhtä hyvin maaseudulta kuin kaupungeistakin. Kanadaan ja Australiaan haluavat ovat koko väestöä yleisemmin Etelä-Suomesta ja vielä alueittainkin tarkasteltuina heistä on suurempi osa kaupungeista kuin koko alueen väestöstä.

Muuton harkinta-aika ja siirtolaisuuden vaihtoehto

Siirtolaiseksi lähtemisen prosessia kuvailevista tuloksista otetaan tässä esille vain muuton harkinta-aika ja siirtolaisuudelle harkitut vaihtoehdot.

Lähes kuusikymmentä prosenttia ilmoitti muuttopäätöksen harkintaan kuluneen aikaa alle puoli vuotta. Ruotsiin muuttaneet erosivat selvästi muista ryhmistä. Kolme neljäsosaa Ruotsiin muuttaneista harkitsi muuttoa alle puoli vuotta. Muut ryhmät tekivät muuttopäätöksensä pitemmän miettimisajan jälkeen. Muista ryhmistä lähes kaksi kolmasosaa (Australiaan pyrkivistä 67 %, Kanadaan haluavista 62 %) harkitsi muuttoa yli puoli vuotta ennen päätöstä.

Ruotsiin muuttajat olisivat olleet muita halukkaampia muuttamaan asuinpaikkaa kotimaassa siirtolaiseksi lähdön sijasta jos tähän olisi ollut mahdollisuus. Ruotsiin muuttaneista 40 % olisi pitänyt maassamuuttoa siirtolaisuutta parempana. Australiaan ja Kanadaan muuttajat taas halusivat nimenomaan ulkomaille: vain 2–3 prosenttia kummastakin ryhmästä olisi muuttanut kotimaassa mieluummin kuin lähtenyt siirtolaiseksi.

Eroja voidaan selittää yhdistämällä aineisto ja tarkastelemalla kaikkia vastaajia muuttomotiivin mukaan. Työttömyyden muuttopäätöksensä syyksi ilmoittaneista 42 % olisi muuttanut kotimaassa jos siihen olisi ollut mahdollisuuksia. Taloudelliset syyt muuttonsa motiiviksi maininneista 6 % ja sosiaaliset tekijät maininneista 27 % piti maassamuuttoa siirtolaisuutta parempana. Sen sijaan muista syistä (henkilökohtaiset syyt ja sukulaisuussuhteet) muuttopäätöksen tehneistä vain 6 % olisi ollut valmis harkitsemaan maassamuuttoa siirtolaisuuden asemesta.

Kohdemaan edut Suomeen verrattuna

Vastaajilta kysyttiin, mikä seikka heidän kannaltaan oli paremmin kohdemaassa kuin Suomessa. Avovastaukset koodattiin neljään luokkaan. Työllisyystilanteen lisäksi etuna voi olla taloudellinen tilanne (palkkojen suuruus, verojen tai hintojen alhaisuus tms.), sosiaaliset seikat (sosiaaliturva tai asuntotilanne) ja lopuksi muut syyt, joihin kuuluivat tärkeimpinä koulutusmahdollisuudet, poliittinen tilanne ja (erityisesti Australian) ilmasto.

Taulukko 4: Kyselyyn vastanneiden mainitsema kohdemaan etu Suomeen verrattuna

kohdema/etu	työll.	taloudellinen tilanne	sosiaalinen tilanne	muu	yht.	(N)
Ruotsi	17	31	46	6	100	(112)
Australia	25	35	5	35	100	(40)
Kanada	6	50	6	38	100	(32)
Yhteensä	17	35	30	18	100	(184)

Ruotsiin muuttajat arvostivat erityisesti kohdemaansa sosiaalisia etuja (asuntotilanne). Toinen ryhmä erottava tekijä oli

Australiaan ja Kanadaan pyrkijöiden ei-taloudellisten tekijöiden korostuneisuus Ruotsiin muuttajiin verrattuna.

Oletettu siirtolaisuusaika ja paluuaikeet

Ruotsiin muuttaneista 54 %, 38 % Australiaan ja 59 % Kanadaan pyrkineistä ei osannut vastata kysymykseen, aikovatko he palata myöhemmin pysyvästi Suomeen.

Vastanneista 19 % Ruotsiin muuttaneista, 27 % Australiaan ja 37 % Kanadaan viisumia hakeneista ei aikonut enää asettua Suomeen pysyvästi asumaan.

Kanadaan haluavat suunnittelivat pitkäaikaisinta siirtolaisuutta. Silti heistäkin 57 % uskoi palaavansa viimeistään viiden vuoden kuluttua lähdöstä. Australian ryhmässä luku oli 70 % ja Ruotsiin muuttaneilla 73 %.

LÄHDELUETTELO

Alussa mainittu pro gradutyö ja siinä esitetyt lähteet, joista erityisesti

Koivukangas, Olavi: Finnish Migration to Australia With a Special Reference to the Postwar Period, teoksessa *Migration Research in Scandinavia*, Proceedings of the Nordic Seminar on migration research, held at Siikaranta, Finland on January 3–5, 1973. Ministry of Labour, Planning Division, Migration Reports 4. December 1973, Helsinki.

Wiman, Ronald: Työvoiman kansainvälisen muuttoliikkeen mekanismi. Tutkimus Ruotsiin muuton syistä. ETLA, B 9, Helsinki, joulukuu 1974. Myös sosiologian lisensiaattitutkimus, Helsingin yliopisto 1975.

TAPANI ALKULA:

ON DIFFERENCES IN THE SOCIAL BACKGROUND OF FINNISH EMIGRANTS MOVING TO AUSTRALIA, CANADA, THE UNITED STATES AND SWEDEN

Summary

The article gives some main points of a larger study by the author.

After World War II, till the Labour government took power in 1972, Australia's immigration target was mainly quantitative, to increase the country's population by one per cent annually, by immigration. This was reflected on the Finnish emigration statistics in the 1960's. Every time unemployment in Finland went up, Australia was willing to receive the increasing numbers of Finnish migrants. Surprisingly enough, correlation between the Australian unemployment rates and the migration from Finland to Australia—and the entire Australian immigration—was positive. However, Australia's net migration rate was strongly negatively correlated with the country's unemployment rate, proving that Australia could not keep the immigrants it received during economic recessions. Later, Australia has given up the quantitative immigration target.

Canada has paid strict attention to connect immigration with the economic needs of the country. So, immigration and unemployment are negatively correlated. Finnish unemployment has little to do with migration to Canada.

The quota system of the United States has, since the 1920's limited the number of Finnish migrants. Those who have been permitted to enter the country have mainly been highly educated, skilled manpower for the services-sector of the economy.

After 1954 there have been no institutional barriers (visa, passport etc) to prevent free migration between the Nordic Countries. Therefore, economic conditions in the two countries have regulated migration flows from Finland to Sweden and back.

A sample was collected from Finns who had moved to Sweden between May, 1972, and the end of the year and a questionnaire was mailed to them. At the same time, the same questions were asked from potential emigrants who were applying for a visa to Australia or Canada.

Unemployment was given in 30 per cent of cases as a reason of migration to Sweden, other economic and social reasons (differences in wages, taxes, social security system etc) was given by 40 per cent of the respondents. Other groups (Australia, Canada) gave quite different motives. 13 per cent of the Australian and only 3 per cent of the Canadian group gave unemployment as a reason. Other economic and social reasons were given by 41 and 29 per cent respectively. 68 per cent, 46 per cent and 30 per cent gave a strictly personal reason to move to Canada, Australia and Sweden, respectively. Here we see a pattern that was repeated in many more comparisons of the groups: migration to Canada and Australia differed from migration to Sweden. The migrants to Australia were usually between the other two groups. Most of the differences became understandable by comparing immigration policies of the countries in question.

Turkuun, Raumalle ja Uuteenkaupunkiin suuntautuneen työvoiman muuttoliikkeen rakenne, muuton syyt ja muuttajien sopeutuminen

VTK ARJA MUNTER, SIIRTOLAISUUS-
INSTITUUTTI

Esitettävät tutkimustulokset pohjautuvat kirjoittajan ja valtiotieteen maisteri Ritva Pääkkösen yhteiseen pro gradututkielmaan, joka valmistui toukokuussa 1976.

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa Turkuun, Raumalle ja Uuteenkaupunkiin suuntautuvan työvoiman muuttoliikkeen rakennetta, muuton syitä ja sopeutumista uusissa oloissa ja heidän kohtaamiaan suurimpia vaikeuksia.

Tutkimusjoukosta oli miehiä 52.5 % ja naisia 47.5 %. Yleisimmät lähtöalueet olivat Turun ja Porin lääni ja muu Etelä-Suomi. Lähimuuttajia, eli läänin sisällä muuttaneita, oli yli puolet otoksesta, ja näistä oli naisia enemmän kuin miehiä. Muuttaneissa oli hiukan enemmän maaseutupaikkakunnilta lähtöisin olevia kuin kaupungeista tai kauppaloista tulleita. Lähimuuttajista noin 70 % oli maaseudulta. Uusikaupunki poikkesi muista tutkimuspaikkakunnista, sillä sinne muuttaneissa oli huomattavasti vähemmän lähimuuttajia ja enemmän Itä- ja Pohjois-Suomesta tulleita. Muuttajajoukon ikärakenne poikkeaa huomattavasti koko väestön ikärakenteesta sillä 15–34-vuotiaita oli yli 80 %. Naiset näyttivät muuttaneen nuorempina kuin miehet. Siviilisäädyltään avo- tai avioliitossa olevia oli yli puolet muuttaneista ja miehet

näyttivät muuttavan naimattomina harvemmin kuin naiset.

Sekä perus- että ammatilliselta koulutukseltaan muuttajat olivat väestön keskimääräistä koulutustasoa paremmin koulutettuja. Korkeampaa ammatillista koulutusta (ammatillinen oppil., korkeakoulu) oli saanut noin 30 % muuttaneista. Uuteenkaupunkiin muuttaneet olivat huonoiten koulutettuja.

Yli viidennes tutkimusjoukosta ei ollut työssä lähtöpaikkakunnallaan. Teollisuuden piiristä tulleita oli noin 30 % ja seuraavaksi suurimmat lähtöelinkeinoryhmät olivat palvelukset ja kauppa. Tulopaikkakunnalla lähes puolet työskenteli teollisuuden piirissä, neljännes palvelualoilla ja joka kymmenes oli kaupan palveluksessa. Tulopaikkakunnittain katsoen on teollisuuden suhteellinen osuus suurin Uudessakaupungissa. Muuton syiden mukaan muuttajat jaettiin muuttajaryhmiin: pakkomuuttajat, tavoitemuuttajat, sukulaisuussuhteiden takia muuttaneet, seikkailunhalusta muuttaneet ja muun syyn takia muuttaneet. Yleisin muuttajatyyppeistä oli tavoitemuuttaja, joka on

vaihtanut paikkakuntaa paremman työpaikan tai ansiomahdollisuuksien toivossa tai omalla alalla eteenpäin pääsyt, ammattitaidon tai työkokemuksen kehittämisen takia. Heitä oli lähes 40 % tutkimusjoukosta. Sen sijaan pakkomuuttajia, työttömyyden tai sen uhan takia muuttaneita, oli vain joka kymmenes. Naiset olivat pakkomuuttajia useammin kuin miehet.

Muuttajien sopeutumista uusiin oloihin tarkasteltiin työtyytyväisyyden, asumistyytyväisyyden, ystävyysuhteiden määrän ja laadun sekä osallistumisaktiivisuuden ja kunnallispoliittisen kiinnostuksen avulla. Tässä esityksessä tarkastellaan lähemmin vain työ- ja asumistyytyväisyyttä.

Yleisesti ottaen muuttaneet olivat suhteellisen tyytyväisiä työnsä eri osatekijöihin, joihin olivat työaikaisten järjestely, työtehtävät, työnantajat ja esimiehet, työtoverit, palkka työmatkat, työskentelytilat, sosiaaliset edut, terveydenhuolto, työturvallisuusasiat ja etenemismahdollisuudet. Erityisen tyytyväisiä oltiin työaikaisten järjestelyyn, työtovereihin, työnantajaan ja esimiehiin sekä työmatkoihin. Useampi kuin neljä viidestä oli ainakin jokseenkin tyytyväinen näihin tekijöihin. Eniten tyytymättömyyttä herättivät etenemismahdollisuuksien puuttuminen, palkka ja työpaikan terveydenhuolto.

Työn eri osatekijöistä muodostettiin yleinen työtyytyväisyyden mittari. Tällöin miehet osoittautuivat naisia tyytyväisemmiksi ja kaupungeista tulleet tyytyväisemmiksi kuin maaseudulta lähteneet. Muuttajatyypeistä tavoitemuuttajat viihtyvät parhaiten työssään ja seikkailunhalusta muuttaneet huonoiten. Koska tavoitemuuttajat ovat lähteneet liikkeelle juuri parempien työolosuhteiden takia, näyttää siltä, että heidän odotuksensa ovat täyttyneet. Ylempää ammattikoulutusta saaneet olivat tyytyväisimpiä, mutta alempi ammatillinen koulutus sen sijaan ei näyttänyt vaikuttavan viihtyvyyttä lisäävästi.

Koska asennekysymyksillä on yleisesti todettu saatavan liian positiivinen kuva työ-

tyytyväisyydestä, kontrolloitiin tätä vielä tiedustelemalla muuttaneilta, ovatko he tyytyväisiä nykyiseen ammattiasemaansa ja elleivät ole, kuinka he haluaisivat kohottaa sitä. Tällöin ilmeni, että vain noin neljännes tutkimusjoukosta oli täysin tyytyväinen todelliseen ammattiasemaansa ja lähes puolet halusi jatkokoulutusta nykyisellä ammattialalla. Kokonaan uuteen ammattiin koulutusta halusi hieman yli neljännes. Muuttajien yleisimmät asumismuodot olivat päävuokralaisasunto ja työsuhdeasunto. Hyvässä nykyisessä asuntoaan piti 44.5 % ja asuinympäristöään piti ainakin melko hyvänä noin 70 % tutkimusjoukosta. Jos muuttajat saisivat vapaasti valita asuinseutunsa, yli puolet valitsisi Lounais-Suomen. Kuitenkin mieluisin asuinseutu oli kaikilla muuttajaryhmillä, ulkomailta tulleita lukuunottamatta, oma lähtöalue, mutta kaikissa ryhmissä oli toiseksi eniten niitä, jotka pitivät nykyistä asuinseutuaan parhaana. Tiedusteltaessa mieluisinta yhdyskuntamuotoa Raumalle ja Uuteenkaupunkiin muuttaneet valitsivat useammin pienen kaupungin tai kauppalan kuin Turkuun muuttaneet, jotka useammin valitsisivat suurehkon kaupungin.

Yleisellä asumistyytyväisyydsmittarilla mitattaessa naiset osoittautuivat miehiä tyytyväisemmiksi. Muuttajatyypeistä pakkomuuttajat olivat tyytymättömiä ja sukulaissuhteiden takia muuttaneet tyytyväisimpiä. Uuteenkaupunkiin muuttaneet viihtyivät parhaiten ja Turkuun muuttaneet huonoiten.

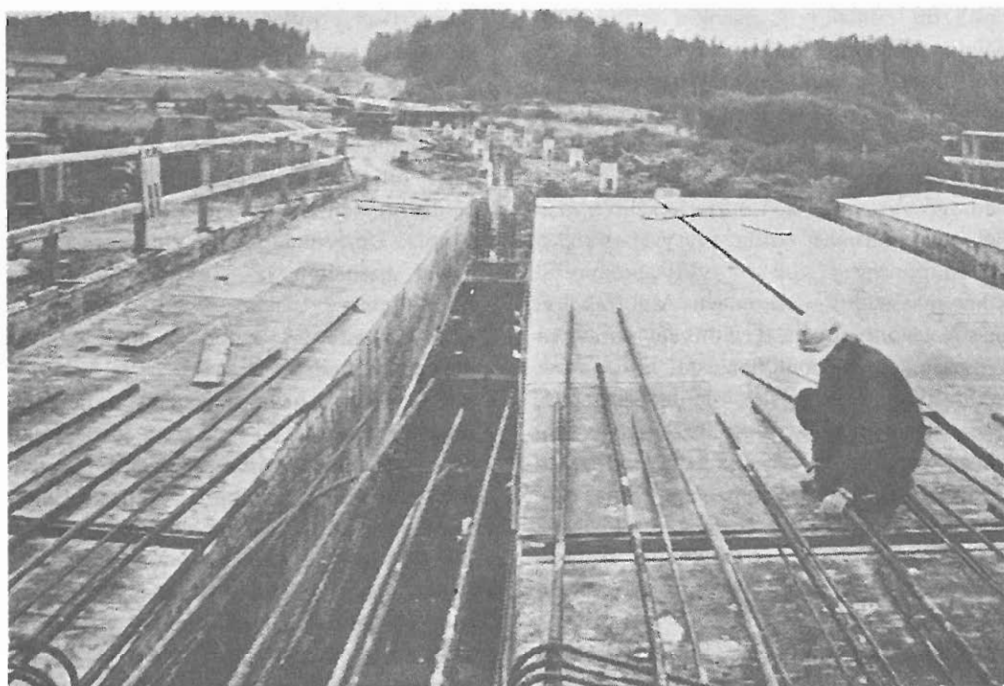
Kun tarkasteltiin kuinka kauan eri seuduilta muuttaneet aikoivat asua tulopaikkakunnallaan, havaittiin, että ulkomailta muuttaneista suurin osa aikoi jäädä lopullisesti nykyiselle asuinkunnalleen ja lähimuuttajista 40 %. Pohjois-Suomesta tulleista oli vähiten paikkakunnalle jääviä, vain vajaa 20 %. Itä-Suomesta muuttaneissa oli eniten, lähes viidennes sellaisia, jotka aikovat muuttaa edelleen puolen vuoden sisällä.

Uuteenkaupunkiin muuttaneista vain neljän-

nes uskoi jäävänsä lopullisesti paikkakunnalle, vastaavan määrän ollessa Turun kohdalla yli kolmannes. Raumaan oltiin tässä suhteessa kaikkein tyytyväisimpiä, sillä sinne asettuneista 38 % aikoi jäädä pysyvästi. Turkuun tulleissa oli eniten ja Uuteenkaupunkiin tulleissa vähiten niitä, jotka aikoiivat jäädä pidemmäksi aikaa paikkakunnalle (ainakin viisi vuotta), joten voidaan todeta että kokonaisuutena ottaen Turkuun oltiin tyytyväisimpiä ja Uuteen-

kaupunkiin tyytymättöimpiä. Sieltä aikoi yli 15 % muuttaa pois puolen vuoden sisällä.

Vaikka viime aikoina maassamme onkin jonkin verran suoritettu tutkimuksia maassamuuton seurauksista, näiden antamaa informaatiota ole käytetty tarpeeksi hyväksi. Tiedon tulisi auttaa esim. kunnallisten palvelujen ja asuntotuotannon suunnittelua sekä herättää työnantajissa suurempaa mielenkiintoa todellisia työoloja kohtaan.

PARANNUSTA VAALIJÄRJESTELYIHIN ULKOMAILLA

MATTS DUMELL,
Työvoimaministeriö

Kesällä 1976 valmistuneessa Siirtolaisasiain neuvottelukunnan kolmannessa osamietinnössä pyritään saamaan sekä kotimaassa että ulkomailla asuvat Suomen kansalaiset mahdollisimman samanlaiseen asemaan suosittamalla mm. seuraavia uudistuksia:

- Ulkomailla asuvia Suomen kansalaisia koskevien vaaliluetteloiden laatimisperusteita selvennettävä.
- Äänestys mahdolliseksi myös ulkomailla eri laitoksissa oleville.

Vaalilain muutos vuonna 1972 lisäsi ulkomailla asuvien Suomen kansalaisten mahdollisuuksia osallistua kotimaan vaaleihin. Käytännön toimenpiteisiin ei kuitenkaan ryhdytty tarpeeksi ajoissa, jotta lainmuutoksen suomista mahdollisuuksista tehostaa ennakoöänestystä ulkomailla olisi voitu käyttää täysin hyväksi.

Suomessa äänioikeutetut saavat ennen vaaleja ilmoituskortin äänioikeudestaan ja äänestyspaikasta. Ulkomailla ei ilmoitusta lähetetä, koska mm. osoitteiden hankkiminen usein on mahdotonta. Siirtolaisasiain neuvottelukunta ehdottaa nyt, että ainakin Pohjoismaissa asuvien osoitteista voitaisiin pitää rekisteriä mahdollisesti solmittavan yhteispohjoismaisen sopimuksen pohjalta.

Äänestyspaikkojen lisäämiseksi ulkomailla on osamietinnössä esitetty ajatus kiertävien äänestyspaikkojen järjestämisestä. Nämä voisivat olla auki yhdellä paikkakunnalla vain osan ennakoöänestysajasta, jolloin vaalivirkailijat ehtisivät kiertää usealla paikkakunnalla ja äänestyspaikkojen lukumäärä lisääntyisi. Mietintöön liitetyn vaalitutkimuksen mukaan pitkät etäisyydet ennakoöänestyspaikoille laskivat äänestysvilk-

kautta ulkomailla huomattavasti viime edustusvaaleissa vuonna 1975.

Edellisten eduskuntavaalien ennakoöänestyksen yhteydessä ilmeni ulkomailla epäselvyyttä siitä, miten eräät ulkomailla asuvat tulisi merkitä Suomen väestökirjoihin ja siten vaaliluetteloihin. Tällaisia olisivat sellaiset Suomen kansalaiset jotka eivät koskaan ole asuneet Suomessa vaan syntyneet ulkomailla tai saaneet Suomen kansalaisuuden avioliiton kautta. Siirtolaisuusasiain neuvottelukunnan mielestä tulisi laatia selvät ohjeet heidän merkitsemisestään vaaliluetteloihin, esim. Helsingin vaaliluetteloon.

Laajassa mietinnössä esitetään myös että ulkomailla sairaaloissa ja laitoksissa oleville varattaisiin mahdollisuus äänestää. Näin ainakin silloin kun laitoksessa on useita äänioikeutettuja Suomen kansalaisia. Neuvottelukunta suosittaa lisäksi harkittavaksi parannuksia vaalien teknisiin järjestelyihin ja oikaisumenettelyyn. Vaalipiirien keskuslautakunnilla pitäisi olla käytettävissään mm. kuntien vaaliluetteloiden kopiot. Tällöin voitaisiin heti tarkistaa onko äänestäjä mahdollisesti vielä kunnan äänestysalueen vaaliluettelossa. Ulkomailla asuva suomalainen ei äänestäessään ehdottoman varmasti voinut tietää mihin vaaliluetteloon hänet Suomessa oli merkitty ellei hän itse tarkistanut asiaa Suomesta.

Ulkosuomalaisten äänioikeuden kehittymisen

Ulkomailla asuvat Suomen kansalaiset ovat tietyin edellytyksin olleet äänioi-

keutettuja Suomen valtiollisissa vaaleissa jo ennen vaalilain uudistusta vuonna 1972. Äänioikeutettuja olivat kuitenkin vain sellaiset henkilöt jotka olivat olleet Suomessa kirjoilla viimeisten kolmen vuoden aikana ennen vaalivuotta.

Vuonna 1972 uusitussa vaalilaissa säädetään että vaalipiirien vaaliluetteloihin on otettava jokainen Suomen kansalainen, joka on tai on ollut Suomessa väestökirjoihin merkitty. Mikäli henkilön kotipaikkakuntana on ollut kunta, joka ei enää kuulu Suomen alueeseen, merkitään henkilö Helsingin kaupungin vaalipiiriin vaaliluetteloon.

Vuonna 1958, jolloin pidettiin ensimmäiset valtiolliset vaalit silloisen uuden vaalilain hyväksymisen jälkeen, oli ulkomailla tilaisuus äänestää 31 lähetystössä ja edustustossa. Vuonna 1962 kohosi äänestyspaikkojen lukumäärä ulkomailla 36:een. Vuoden 1966 vaaleissa kipusi ulkomailla äänestäneiden määrä jo runsaaseen 4 300:aan.

Vielä vuoden 1966 vaaleissa ei ulkomaille suunnattu valtiovallan tai poliittisten puolueiden taholta minkäänlaista konkreettista tiedotustoimintaa. Vaaleista tiedottaminen tapahtui pääasiassa Suomessa, lähinnä silmällä pitäen niitä henkilöitä jotka sattumalta vaalien aikana oleskelsivat ulkomailla.

Vuoden 1970 eduskuntavaaleissa tiedotettiin ensimmäisen kerran määrätietoisesti ulkosuomalaisille äänestysmahdollisuudesta; samoin vuonna 1972. Ulkosuomalaisten

käytännön äänioikeutta parannettiin erityisin toimenpitein, mm. äänestyspaikkoja lisäämällä ja päivälehdissä ilmoittamalla. Myös Suomen poliittiset puolueet olivat kiinnostuneita ulkosuomalaisista. Puolueiden ja valtiovallan kiinnostus johtui mm. vuosien 1969–70 suuresta muuttoaallost, jolloin noin 80 000 suomalaista muutti Ruotsiin. Tähän lukuun sisältyi kymmeniätuhansia äänestäjiä. Vuonna 1972 oli äänestyspaikkojen määrä Ruotsissa 18.

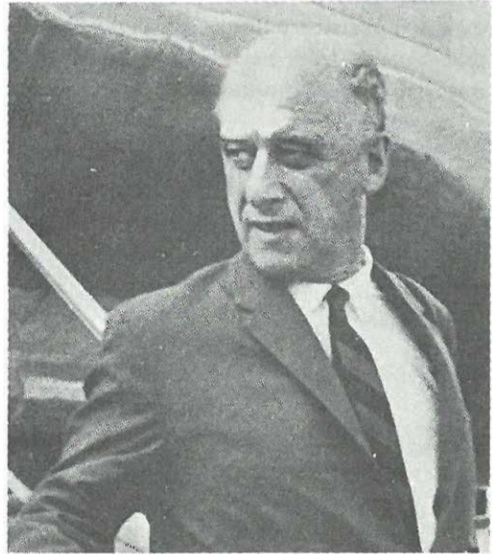
Vuoden 1975 eduskuntavaalien ennakoönnestuksessa äänesti 35 000 suomalaista ulkomailla, joista noin 29 000 Ruotsissa. Äänestyspaikkojen määrä oli Ruotsissa kohonnut 47:ään, ja koko maailmassa oli mahdollisuus äänestää yhteensä 161:llä paikkakunnalla. Vuoden 1975 tulosten vertailu edellisten vuosien ennakoönnestysten tuloksiin ulkomailla, osoittaa selvästi että suurin muutos on tapahtunut Ruotsin osalta. Yli 80 prosenttia kaikista ulkomailla annetuista ennakoönnistä oli vuonna 1975 Ruotsissa annettuja.

Äänioikeutettuja ovat siis nykyään kaikki Suomen kansalaiset, asuivatpa he sitten Suomessa tai ulkomailla. Vuoden 1975 valtiollisissa vaaleissa oli ennen 1.1.1974 Suomesta muuttaneet merkitty erityiseen vaaliluetteloon. Heitä oli yhteensä 305 000 henkilöä, joista osa kuitenkin todennäköisesti kuolleita tai kansalaisuutensa vaihtaneita.

FINNISH BICENTENNIAL GREETING

Greeting by Dr. Jorma Pohjanpalo, President of the Migration Institute Advisory Council and Vice-President of the Suomi-Seura, to the Finnish American Festival on 20th June 1976 at the Statue of Liberty, New York.

Twenty years ago, when I had the opportunity to look at the original parchment of the Declaration of Independence in Washington, I could not imagine that some day, in connection with the Bicentennial festivities of this mighty nation, I would have the honor to participate in the Finnish-American Festival, giving greetings from Finland. For Finns the U.S. Declaration of Independence is especially memorable because, among the signatories to this unique document of everlasting value, was one John Morton, a man of Finnish origin. Already in the early years of the American experience some Finns arrived in the United States primarily in search of a better living and of a brighter future for themselves and their descendants. Large scale emigration from Finland to America began only after the middle of the last century, and reached its peak in the beginning of the current century, before World War I. Contacts with Finland were maintained by lively correspondence. Gradually Finns in America subscribed to Finnish newspapers and magazines. At the end of the last century an agency for the sale of Finnish literature was also established. Church activities were of great importance in the social lives of the immigrants, particularly in the earlier times. It did not take long before temperance societies, workers' associations and other associations were established for maintaining and developing their various interests. American Finnish publishing activities, in which the press forms the

mainstay of literature, for a long time has played an important part as cultural factor and link between the two countries.

Suomi-Seura, which next year will celebrate its 50th anniversary, is a non-political national organization. It has about 70 000 members, of which a great number live in the United States. The main task of this active society is to maintain close and strong ties between Finns in Finland and abroad. For example, we run charter flights between Finland and North America. Last year we operated 39 flights and carried 7 500 people.

I feel most happy and honored to be able to bring you, dear friends, our most cordial greetings on this splendid occasion, and the very best wishes for all your future activities. It is notable indeed that you, in greater numbers than ever before, have assembled today at this memorable festival, which fittingly is being held at the foot of the Statue of Liberty.

Siirtolaisuusinstituutin valokuvanäyttely

Avajaiset pidettiin Valtionarkistossa Helsingissä 8.11. 1976. Aikaisemmin kesällä näyttely oli esillä Wäinö Aaltosen museossa Turussa. Näyttelyn 1-kappale on kiertänyt Yhdysvaltain suomalaisilla paikkakunnilla. Näyttelyssä oli myös osasto Turun yliopiston siirtolaisuushistorian tutkimuskeskukseen kerättyä materiaalia.

Siirtolaiset määrämaan mukaan 1911-1975

Emigranter enligt destinationsland åren 1911-1975

Emigrants by country of destination

Määrämaa Destinationsland Country of Destination	1911- 1923	1924- 1930	1931- 1940	1941- 1950	1951- 1960	1961- 1970	1971- 1975
Ruotsi—Sverige—Sweden	—	1103	3691	14280	18498	—	—
Neuvostoliitto—Sovjet- unionen—USSR	—	536	1355	19	60	91	73
Muut Euroopan maat Övriga europeiska länder Other European countries	—	772	882	811	3011	1335	2269
Aasia ja Afrikka—Aasien och Afrika—Asia and Africa	77	102	155	81	440	316	605
Kanada—Canada USA		28090 3212	681 1538	822 2418	14193 3925	2559 1799	714 933
Muu Amerikka—Amerika i övärt—Other American countries		565	285	147	276	71	103
Australia ja Uusi-Seelanti— Australien och Nya Zeeland—Australia and New Zealand	142	1066	181	180	7163	3979	858
Tuntematon—Okänt— Not stated	—	6	76	3571	6486	56	10

Tilasto käsittää vuoteen 1923 saakka vain ne henkilöt, jotka ovat ottaneet passin työansiolle lähtöä varten Euroopan ulkopuolisiin maihin, vuodesta 1924 alkaen myös Euroopan maihin. Vuosina 1924–38 on otettu huomioon vain vuoden kuluessa todella maasta lähteneet. Pohjoismaiden välisellä sopimuksella toukok. 25 p:ltä 1954 poistettiin passipakko myös työnhakijoilta. Pohjoismaihin siirtolaisina lähteneistä on vuosina 1954 – 60 tilastossa vain passinottaneet. Vuodesta 1961 Pohjoismaihin lähteneet puuttuvat kokonaan.

Statistiken omfattar t.o.m. år 1923 endast de personer, vilka uttagit pass för resa till utom europeiska länder i syfte att erhålla arbetsför-tjänst, men fr.o.m. år 1924 även dem, som uttagit pass till europeiska länder. Åren 1924 – 38 har endast de, vilka faktiska avrest under årets jopp,

beaktats. Enligt en överenskommelse mellan de nordiska länderna, som ingicks den 25 maj 1954, avskaffades passvånget även för arbetssökande. Av emigranterna till de nordiska länderna ingår därför åren 1954 – 60 i statistiken endast de som uttagit pass. Fr.o.m. år 1961 ingår emigranter till de nordiska länderna.

Until 1923 persons who obtained passports for acquiring earnings outside Europe, for 1924 – 38 similar emigrants to European countries are included and the data refer to persons departed in the year. Since 1954 passports are not compulsory for migrants between the Nordic countries who apply for work. For 1954 – 1960 those emigrants to Nordic countries are included who obtained passports; since 1961 all emigrants to Nordic countries are excluded.

PASSIN OTTANUT AMMATISSA TOIMIVAT SIIRTOLAISET MÄÄRÄMAAN MUKAAN
(pohjoismaiden ulkopuolelle) v. 1975

Ammattiryhmä	Eurooppa	Aasia	Afrikka	Kanada	U.S.A.	Muu Am.	Austr. ja Oseania	Tuntem.	Yhteensä
Teknill. ja vapaa ammatti	101	34	31	17	35	7	8	—	233
Joht. ja toimihenk.	73	10	5	14	10	3	3	—	118
Myyntitehtäv.	8	4	—	1	6	2	—	—	21
Maa ja metsätal.	4	1	—	2	1	—	—	2	10
Kaivos ja louhinta	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Kulj. ja liikenne	7	2	1	5	2	—	2	1	20
Teoll. ja käsit.	28	11	13	21	2	1	13	—	89
Palveluam.	36	6	—	2	7	2	7	—	60
Sotilashenk.	—	4	2	—	—	—	—	1	7
Ilman am. tai tunt.	137	10	—	9	36	—	3	—	195
Yhteensä	394	82	52	71	99	15	37	4	754
Perheen jäsenet ja eläkeläiset mukaan lukien	492	124	93	118	141	29	60	4	1061

Pohjoismaiden ulkopuolella passinottaneista siirtolaisista noin 68 % oli naisia, joista suurin osa, 284 ammatissa olevaa muutti lähinnä Keski- ja Länsi-Euroopan maihin. Toinen havainto on korkean koulutuksen saaneiden suuri osuus verrattuna esim. Ruotsin —siirtolaisuuteen. "Aivovuotoa" on siis tapahtumassa.

LÄHTEET: TILASTOKESKUKSEN ENNAKKOTIEDOT

KIRJALLISUUS

The Finnish Experience, *the Lakehead University Review*, Vol. IX, No 1, Spring 1976, s. 75.

Kanadaan on tällä vuosisadalla muuttanut yli 70 000 suomalaista. Kun lisäksi lasketaan viime vuosisadalla menneet muuttamat tuhannet sekä Yhdysvalloista Kanadan puolelle siirtyneet, voitaneen Kanadaan siirtolaisiksi menneiden suomalaisten lukumääräksi arvioida lähes 100 000 henkeä.

Viime vuosiin saakka on kuitenkin kirjoitettu "next to nothing" suomalaisesta siirtolaisuudesta Kanadaan, kuten julkaisun toimittaja *J. Donald Wilson* toteaa. Englanninkielisen kirjallisuuden osalta tämä pitää paikkansa. Suomeksi ilmestyneistä kirjoista on mainittava Akseli Rauanheimon "Kanadan kirja" vuodelta 1930 ja Yrjö Raivion viime vuonna julkaistu "Kanadansuomalaisten historia". Siksi onkin ilahduttavaa, että vahvalla suomalaisalueella entisen Port Arthurin kaupungissa toimiva yliopisto on omistanut aikakauskirjansa yhden numeron kanadansuomalaisille.

Julkaisu perustuu kesällä 1975 Thunder Bayssa pidettyyn seminaariin, johon osallistui tutkijoita sekä Kanadasta että Suomesta. Ensiksi dosentti *Reino Kero* Turun yliopistosta hahmottaa suomalaista siirtolaisuutta Kanadaan ennen v. 1914. Artikkelissa tarkastellaan myös siirtolaisten määränpäättä Kanadassa. Julkaisun toimittaja Donald Wilson toteaa johdannossa, että Keron esitys perustuu lähinnä suomalaisen lähdeaineistoon ja viittaa tuhansiin Yhdysvalloista Kanadan puolelle siirtyneisiin suomalaisiin.

Christine Kouhi Lakeheadin yliopistosta kuvaa suomalaista siirtolaisuutta Thunder Bayn alueella v. 1876 – 1914, ja kertoo ensimmäisen suomalaisen saapuneen alueelle ensiksi mainittuna vuotena Yhdysvalloista. Vuosisadan vaihteeseen mennessä oli luotu perusta pysyväälle suomalaiselle siirtolaisuudelle järjestötoimintoineen, mistä mainittakoon raittius- ja työväenyhdistykset. Tässä siirtolaisuuden ensimmäisessä vaiheessa suomalaiset muodostivat kansallisen kulttuurinsa pohjalta "Pikku Suomen", samoin kuin eräät muutkin kansallisuudet.

Tätä ilmiötä tarkastelee lähemmin *Jean Morrison* verratessaan brittiläisiä, suomalaisia ja etelä-eurooppalaisia siirtolaisia Thunder Bayssa ennen ensimmäistä maailmansotaa. Mukanaan tuomansa kulttuuriperinteen pohjalta briteille oli tyypillistä ammattiyhdistystoiminta, suomalaiset olivat taipuvaisia poliittiseen radikalismiin ja eteläeurooppalaiset olivat väkivaltaisia työriidoissa. Näistä kaikista aineksista muodostui paikkakunnan työväenluokka.

Kirjassen lopussa *Jorgen Dahlie*, British Columbian yliopistosta luo bibliografisen katsauksen pohjoismaisen siirtolaisuustutkimuksen historiografiaan lähinnä englanninkielisiä lukijoita varten.

Julkaisun lopussa on muutamia kirjarvosteluja, mm. *Keijo Virtasen* arviointi Yrjö Raivion Kanadansuomalaisten historiasita.

Olavi Koivukangas

TUTKIMUS AMERIKANSUOMESTA

Siiri Sahlman-Karlsson, Specimens of American Finnish. A Field Study of Linguistic Behavior. 135 sivua. Umeå 1976.

Amerikkaan muuttaneiden siirtolaisten kieli on vasta hiljan noussut vakavan tutkimuksen piiriin. Ehkä siirtolaiskielten yhä nopeutuva väistyminen amerikanenglannin

hyväksi on havahduttanut tutkimaan myös siirtolaiskielten kohtaloita, samalla kun tutkitaan valtamerentakaisen siirtolaisuuden vaiheita muutenkin. Tutkimustyötä tehdään sekä USA:ssa että paljolti myös Amerikan ulkopuolella, lähtijöiden kotimaissa. Siirtolaiskielten tutkimuksen uranuurtajana on pidettävä amerikannorjalaista lingvistiä, nykyään Harvardin yliopiston emeritusprofessoria Einar Haugenia. Hänen v. 1953 julkaisemansa kaksiosainen, 695 sivua käsittävä teos "The Norwegian Language in America" on tarjonnut ja tarjoaa erinomaisen mallin kaikille emigranttikielten tutkijoille.

Einar Haugenin klassinen tutkimus on ollut Siiri Sahlman-Karlssoninkin esikuvana. Tämän lisäksi hän ilmoittaa saaneensa virikkeitä H.L.Menckeniltä, jonka 1946 ilmestyneessä teoksessa "The American Language" tarkastellaan amerikanenglannin vaikutusta eri siirtolaiskeliin. Laajin amerikanruotsia käsittelevä teos, Nils Hasselmon "Amerikasvenska. En bok om språkutvecklingen i Sverige-Amerika" (324 sivua, Lund 1974) ei ollut vielä silloin tekijän käyettävissä, kun hänen tutkimuksensa (v.1971) valmistui.

"Specimens of American Finnish" -tutkimuksen kirjoittaja Siiri Sahlman-Karlsson on nykyään Uumajan yliopiston suomen kielen lehtori. Hänellä on ollut hyvät – tekee mieli sanoa: poikkeuksellisen hyvät – edellytykset tutkia amerikansuomea. Vaikka hän varttui aikuiseksi Helsingissä, hän kuuli fingliskan sanoja jo kotonaan, sillä hänen vanhempansa olivat asuneet vuosikymmenen USA:ssa Indianan valtiossa lähellä Clintonia. Isän jo varhain kuoltua perhe palasi Suomeen, mutta äidin kieleen oli jäänyt joitakin fingliskan sanoja, joita hän käytti etenkin puhuessaan Amerikassa sattuneista tapauksista. Näitä olivat mm. sanat *haussi* = talo, *petiruuma* = makuuhuone. Lisää havaintoja karttui tyttölle, kun hän kuunteli "vanhassa maassa" vieraillevien amerikansuomalaisten sukulaisten puhetta. Näin oli mielenkiinto fingliskaa

kohtaan olemassa ja sosiaalipsykologinen näkökulmakin sen tutkimiseksi jo selvinnyt, kun Siiri Sahlman toisen maailmansodan jälkeen stipendiaattina matkusti USA:han opiskelemaan. Viisi ja puoli vuotta kestäneen opiskelun loma-aikoina ja viikonloppuina hän teki havaintoja siitä, miten hänen maanmiestensä kielenkäyttö poikkesi suomen kielestä. Nuo poikkeamat ilmenevät eniten sanastossa, hyvin harvoissa tapauksissa englanti on vaikuttanut esim. puhutun suomen kielen rakenteeseen. Siiri Sahlman-Karlsson ei tutkimuksessaan pyri fingliskan sanojen ja fraasien täydelliseen luettelointiin. Hän selvittää ennen kaikkea niitä aihepiirejä, joihin enimmäkseen lainat kuuluvat, ja valaisee havainnollisin esimerkein niitä tilanteita, joissa amerikansuomalaiset turvautuvat englantilaisperäisiin sanoihin ja ilmauksiin. Tärkeimpinä niistä aihealoista, joissa uusia, amerikanenglannista lainattuja tai mukautettuja sanoja ja ilmauksia tarvitaan, hän mainitsee mm. Amerikan hallintojärjestelmän (esim. *loijari* = eräänl. lakimies), rahat ja mitat (*sentti* = cent, *pauna* = punta), maanviljelyn (*farmari*, *koorni* = maissi), tekniikan (*kaara* = auto, *muuveri* = ruohonleikkuri), ruokatalouden (*orenssi* = appelsiini, *sappari* = illallinen), lisäksi eräät usein toistuvat sanonnat (esim. *enivei* = anyway, *tuu pät* = too bad, *pai-pai* = bye-bye). Siiri Sahlman-Karlsson käsittelee tietenkin myös amerikanenglannin sanojen mukautumista suomen kielen rakenteeseen, edelleen hän lainojen pohjalta valaisee siirtolaisten elämää, kulttuuripohjaa, suhdetta Suomeen ja suhdetta korreittiin "vanhan maan" suomen kieleen.

Siiri Sahlman-Karlssonin tutkimus on, suppeudestaan huolimatta, monipuolisesti aihetta käsittelevä. Se on kirjoitettu virkeästi, helppotajuisesti. Muillekin siirtolaisuuden harrastajille kuin siirtolaiskielten tutkijoille se on hyödyllistä luettavaa. Sen julki tuloa Upsalan yliopiston Studia Uralica et Altaica -sarjassa on iloiten tervehdittävä.

Pertti Virtaranta

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN VALTUUSKUNTA

Varsinainen jäsen	Varajäsen	Yhdistys tms.
Lähetystöneuvos Anders Huldén	Maist. Ritva-Liisa Elomaa	Ulkoasiainministeriö
Toim.pääll.Altti Majava	Toim.pääll.Holger Quick	Työvoimaministeri
Ap.os.pääll.Pirkko Mela	Kultt.siht. Raija Kallinen	Opetusministeriö
Prof. Mauno Jokipii	Ap.prof.Erkki Lehtinen	Jyväskylän yliopisto
Vt.prof. Olli Kultalahti	Yliop. Matti Kaasinen	Tampereen yliopisto
Prof. Terho Pulkkinen	FT Jorma Kytömäki	Turun yliopisto
Prof. Uuno Varjo	Prof. Kyösti Julku	Oulun yliopisto
Prof. Bill Widen	Prof. Sune Jungar	Åbo Akademi
Prof. Pertti Virtaranta	Prof. Yrjö Blomstedt	Helsingin yliopisto
Toht. Ahti Auranen	Kirkkoherra Päivö Tarjamo	Kirkon ulkomaanasiain toimikunta
Varatuom.Eva-Brita Björklund	Maist. Karmela Belinki	Unioni Naisasialiit. Suomessa
Pääsiht. Pertti Palmu	Yht.kand. Jurkka Linna	Suomalaisuuden Liitto
Prof. Niilo Hallman	Prof. Ole Wasz-Höckert	Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Ap.kaup.joht. Johannes Koikkalainen	Kaup.siht. Paavo Mäkinen	Turun kaupunki
Toim.joht. Perttu Koillinen	Jaostosiht. Kauno Lehto	Varsinais-Suomen Maakuntaliitto
Liikkeenjoht. Esko V.Koskelin	Toim. Matti Jussila	Suomen Nuorison Liitto
Arkkitehti Raimo Narjus	Tutk.siht. Timo Sinisalo	Seutus suunnittelun Keskusliit.
Toimitusjoht. Eero Numerla	Teoll.neuvos Veikko Valavaara	Turun yliopistosäätiö
Prof. Jorma Pohjanpalo	–	Suomi-Seura r.y.
Kaup.joht. Tuure Salo	Joht. Ahti Fredriksson	Pohjola-Norden Yhdistys r.y.
Kouluneuvos Jussi Saukkonen	Toim.joht. Lars Nyste'n	Suomi-Amerikka Yhdistysten Liitto
VTT Aarno Strömmer	Maist. Aimo Pulkkinen	Väestöliitto
Toim. Osmo Vatanen	Mila Ivanow	Immigrant-Institutet(Tukholma)
Dos. Veijo Saloheimo	–	Pohjois-Karjalan yliopisto-seura
Prof. Harald Teir	Lis. Roger Broo	Svenska Finlands Folktingsfullmäktige
Ylifakt. Arvo Yläräkköla	Maist. Markku Peura	Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN HALLITUS

Toim.joht. Tauri Aaltio	Suomi-Seura r.y.
Lähetystöneuvos Anders Hulden	Ulkoasiainministeriö
Prof. Lars Hulden	Helsingin yliopisto
Toim.joht. Jouko Hulkko	Väestöliitto
Prof. Sune Jungar	Åbo Akademi
Ap.os.pääll. Pirkko Mela	Opetusministeriö
Varatuom. Jukka Mikkola	Turun kaupunki
Prof. Vilho Niitemaa	Turun yliopisto
Toim.pääll. Holger Quick	Työvoimaministeriö

MUUTTOLIIKESYMPOSIUM 1975

Siirtolaisuusinstituutti järjesti Turussa Ruissalon kongressihotellissa 20. – 21.11. 1976 maan sisäistä muuttoliikettä käsittelevän symposiumin, jonka esitelmien ja keskustelujen pohjalta laadittu julkaisu on nyt valmistunut. Sen ovat toimittaneet tohtori Olavi Koivukangas, arkkitehti Raimo Narjus ja maisteri Sakari Sivula.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO

- .1 Symposiumin avaus
Arkkitehti Raimo Narjus
- .2 Valtiovallan tervehdys
Ministeri Aarno Strömmer

2. TAUSTATIETOJA MUUTTOLIIKKEESTÄ

- .1 Maassamuuton historiaa
Akateemikko Eino Juukkala
 - .2 Maassamuutto Euroopassa
Prof. Maurice Allefresde
 - .3 Maassamuutto kotimaassa
Ylijohtaja Aarno Keentä
- Keskustelussa esintulleita näkökohtia
Tiedontarve

3. MUUTTOLIIKKEEN YHTEISKUNNALLISET SEURAUKSET

- Vt.prof. Juhani Tsuriainen
- Keskustelussa esintulleita näkökohtia
Tiedontarve

4. MUUTTAJAN MUOTOKUVA — MUUTTAJAN MOTIIVIT JA VALINNAT

- .1 Taloudelliset tekijät
Yht.maist. Ilkka Levelehti
 - .2 Sosiaaliset tekijät
Valt.Jis. Pekka Huuhთან
 - .3 Alueelliset tekijät
Ap.prof. Lauri Hautamäki
- Keskustelussa esintulleita näkökohtia
Tiedontarve

5. YKSIÖ JA ALUEPOLITIikka

- .1 Maassamuuton ohjaus
Suunnittelusihteeri Jouko Kajanoja
- .1 1 Sisäasiainministeriön näkökulma
Ylitarkastaja Arto Salmela
- .1 2 Valtiovarainministeriön näkökulma
Ylijohtaja Timo Relander
- .1 3 Seurasuunnitelun näkökulma
Toiminnanjohtaja Juha Talvitie
- .1 4 Kaupunkiliiton näkökulma
Osastopäällikkö Veikko Tattari
- .1 5 Kunnallisiiton näkökulma
Apulaisjohtaja Eero Koivukoski

- .1 6 Ruotsinkielisten kuntien näkökulma
Johtaja K. J. Brunström
- Keskustelussa esintulleita näkökohtia
Tiedontarve

.2 Sijoittumisen vapaus ja ohjaus

- .2 1 Työvoimaministeriön näkökulma
Ylitarkastaja Hannu Kauppi
 - .2 2 Kauppa- ja teollisuusministeriön näkökulma
Ylijohtaja Pekka Rekola
 - .2 3 SAK:n näkökulma
Tutkija Turo Bergman
 - .2 4 STK:n näkökulma
Johtaja Tauno Ranta
- Keskustelussa esintulleita näkökohtia
Tiedontarve

.3 Yksilön sopeutuminen muuttuvaan ympäristöön

- Pastori Jouni Apajalahti
- .3 1 Suunnittelijan puheenvuoro
Prof. Matti Aaltonen
 - .3 2 Yhteiskuntakriittikon puheenvuoro
Kirjailija Aku-Kimmo Ripatti
 - .3 3 Sosiaalipsykologin puheenvuoro
Ap.prof. Elna Haavio-Mannila
 - .3 4 Kriminologin puheenvuoro
Vs. erikoistutkija Kauko Aromaa

.4 Maassamuuton ohjaus — maassamuuton ohjaustako?

- .4 1 SDP:n puheenvuoro
Suunnittelupäällikkö Paavo Lipponen
- .4 2 SKDL:n puheenvuoro
Ylitarkastaja Hemmi Pääkkönen
- .4 3 RKP:n puheenvuoro
VTM Roger Broo
- .4 4 Keskustapuolueen puheenvuoro
Kansanedustaja Juhani Tuomaala
- .4 5 Kokoomuspuolueen puheenvuoro
VTT Vilho A. Koiranen

6. TIETÄÄKÖ PÄÄTTÄJÄ MITÄ PÄÄTTÄÄ — TIETÄÄKÖ MUUTTAJA MIKSI MUUTTAA?

- .1 Yhteenveto tiedon tasosta käydyin keskustelun pohjalta
Toiminnanjohtaja Jouko Hultko
- .2 Symposiuminraportin yhteenveto
Symposiumin työryhmä

7. LOPPUSANAT

- Prof. Vilho Niitemaa

LIITTEET

Muuttoliikesymposium 1975 — julkaisua voidaan tilata maksamalla 30 mk postisiirtotilille TU 495 90 — 3. Tilauksen voi suorittaa myös kirjeitse tai puhelimella no 921 — 17536.

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN JULKAISUT

- A 1: Olavi Koivukangas, Suomalainen siirtolaisuus Australiaan toisen maailmansodan jälkeen (Finnish Migration to Australia since World War II). Kokkola 1975, s. 262. 30 mk.
- A 2: Pertti Virtaranta, Tutkimus amerikkansuomesta, osa I (A Study on the Finnish Language in America, Part I) (painossa).
- A 3: Maija-Liisa Kalhama, (toim.) Ulkосуomalaisuuskongressin 27. -28.6. 1975 esitelmät ja puheenvuorot. Jyväskylän Kesä 24.6. - 3.7. 1975. Turku 1975, s. 104. 10 mk.
- A 4: Olavi Koivukangas, Raimo Narjus, Sakari Sivula (toim.) Muuttoliikesymposium 1975. Ruissalon kongressihotelli, Turku 20. - 21. 11. 1975 Esitelmät ja keskustelut. Vaasa 1976, s. 186. 30 mk.
- B 1: Bill Widen, Korpobor i America (Emigrants from Korpo in America). Turku 1975, s. 197. 30 mk.
- C 1: Reino Kero, Migration from Finland to North America in the Years between the United States Civil War and the First World War, Vammala 1974, s. 260. 30 mk.
- C 2: Olavi Koivukangas, Scandinavian Immigration and Settlement in Australia before World War II, Kokkola 1974, s. 333. 30 mk.
- C 3: Michael G. Karni, Matti E. Kaups, Douglas J. Ollila Jr, (eds.) The Finnish Experience in the Western Great Lakes Region: New Perspectives, Vammala 1975, 2. 232.
In cooperation with the Immigration History Research Center, University of Minnesota. 30 mk.
- Vilho Niitemaa, Jussi Saukkonen, Tauri Aaltio, Olavi Koivukangas (eds.), Old Friends - Strong Ties, the Finnish Contribution to the Growth of the USA. USA:n 200-vuotisjuhlakirja. Vaasa 1976, s. 349. 50 mk.

Julkaisuja voi tilata osoitteella: Siirtolaisuusinstituutti
Kasarmialue, Rak. 46.
20500 Turku 50
puh. 921 - 17 536